

Wanda Szkulmowska

PRZYGOTOWANIE KWALIFIKOWANYCH KADR DLA PLACÓWEK KULTURALNO-
OŚWIATOWYCH NA TERENIE WOJEWÓDZTWA BYDGOSKIEGO

Stan zatrudnienia oraz rodzaj i stopień przygotowania zawodowego kadry pracowników w zakresie podstawowej działalności placówek kulturalno-oświatowych i bibliotek w województwie bydgoskim mają decydujący wpływ na poziom tej działalności oraz perspektywy dalszego rozwoju kultury. Zagadnienie właściwego przygotowania zawodowego pracowników upowszechnienia kultury jest od szeregu lat przedmiotem zainteresowania resortu kultury oraz władz wojewódzkich. Dopiero jednakże od kilku lat istnieją pełne warunki dla kształcenia wyższego w specjalnościach potrzebnych w pracy kulturalno-wychowawczej i bibliotekarskiej, dzięki czemu stworzone zostały perspektywy systematycznego podnoszenia poziomu kwalifikacji już zatrudnionych pracowników oraz pozyskania do pracy absolwentów uczelni kształcących kadry dla kultury.

Informacja niniejsza zawiera charakterystykę stanu zatrudnienia i przygotowania zawodowego pracowników placówek kulturalno-oświatowych i bibliotek na terenie województwa bydgoskiego w dniu 31 marca 1977 roku oraz przegląd form doskonalenia zawodowego tej kadry. Przedstawiamy w niej także formy kształcenia kadr dla kultury, tak w systemie studiów dziennych, jak i zaocznych.

1. Stan zatrudnienia i poziom
w y k s z t a ł c e n i a p r a c o w n i k ó w
k u l t u r a l n o - w y c h o w a w c z y c h

Stan zatrudnienia i wykształcenia pracowników merytorycznych, tak etatowych, jak i płatnych godzinowo, w placów-

kach kulturalno-wychowawczych województwa bydgoskiego ulega stałej poprawie, niemniej nie jest jeszcze zadowolający. Ilustruje to zagadnienie poniższa tabela.

Tabela 1.

Rodzaje placówek	Poziom wykształcenia					Razem
	Wyższe	Na poziomie studium SN	Średnie specjalne	Średnie	Podstawowe	
WDK	12	8	-	1	-	21
filia WDK, poradnie pracy k.o. gminne i miejskie ośrodki kultury	9	20	19	24	2	74
WDK, kluby i świetlice /bez PGR/	2	13	7	19	-	41
placówki w PGR-ach	1	-	7	33	15	56
placówki zakładowe i spółdzielcze	1	-	-	11	109	121
inne	32	50	45	62	11	200
	-	-	-	5	3	8

Na ogólną liczbę 521 pracowników merytorycznych zatrudnionych w domach kultury, gminnych ośrodkach kultury, klubach i świetlicach oraz placówkach spółdzielczości mieszkaniowej i zakładów pracy zaledwie 11% osób posiada wykształcenie wyższe, 18% półwyższe, 15% średnie specjalistyczne, 30% średnie i 26% podstawowe. Odsetek pracowników z wykształceniem podstawowym stanowią osoby zatrudnione w państwowych gospodarstwach rolnych jako kierownicy placówek kulturalno-oświatowych. W analizowanej grupie osób nie ujęto pracowników wiejskich klubów książki i prasy "Ruch" oraz klubów rolnika, ponieważ są

oni tak zwanymi gospodarzami klubów, wynagradzanymi przeważnie i za prowadzenie pracy kulturalno-wychowawczej otrzymują jedynie dodatek /jeśli posiadają ukończony kurs specjalistyczny/. Większość tych osób posiada tylko przygotowanie na poziomie szkoły podstawowej.

Pracownicy płatni godzinowo to instruktorzy specjaliści. Na terenie województwa bydgoskiego działa 285 instruktorów różnych specjalności /por. tabela 2./.

Tabela 2.

Specjalność	Stopień specjalizacji instruktorów k.o.				Ogółem
	k a t e g o r i a				
	specjalna	I	II	III	
muzyka	3	38	54	40	135
teatr	1	8	15	18	42
taniec	2	10	14	6	32
fotografia i film	-	1	10	35	46
plastyka	-	11	8	11	30
Razem :	6	68	101	110	285

Zwrócić należy uwagę na fakt, że zaledwie 25% instruktorów posiada kategorię instruktorską specjalną i pierwszą, pozostali legitymują się drugą i trzecią. O ile ilość instruktorów specjalistów wydaje się już obecnie dość duża, o tyle zapotrzebowanie na tę grupę pracowników w placówkach jest znacznie większe i odczuwa się w większości instytucji brak tego typu instruktorów. Przyczyn jest kilka - oprócz zbyt małej ilości wyrażonej w cyfrach bezwzględnych, istotnego znaczenia nabiera fakt, że część zweryfikowanych instruktorów nie pracuje w resorcie kultury i podjęcie przez nich działalności kulturalno-oświatowej jest ze względów obiektywnych niemożliwe.

Znaczna część instruktorów mieszka ponadto w większych ośrodkach miejskich i z racji pierwszego swego miejsca pracy nie może dojeżdżać do bardziej oddalonych placówek wiejskich. Ci też instruktorzy, którzy pracują w placówkach prowadzą zazwyczaj tylko jeden zespół.

Z przedstawionych wyżej faktów wynika kilka aktualnych problemów dotyczących poprawy istniejącego stanu w zakresie powiększenia liczebności kwalifikowanych kadr w placówkach kulturalno-wychowawczych. Przede wszystkim należy systematycznie podnosić kwalifikacje osób zatrudnionych w resorcie kultury poprzez kierowanie ich na studia zaoczne. Ponadto trzeba doskonalić zawodowo tych wszystkich zatrudnionych, którzy posiadają już kwalifikacje średnie lub wyższe, podnosić kwalifikacje instruktorów specjalistów i zwiększać ich liczbę. Ważnym także zagadnieniem jest stwarzanie warunków umożliwiających pełne wykorzystanie kwalifikowanych kadr, co będzie można osiągnąć przez zwiększenie ilości etatów oraz funduszy na zatrudnienie instruktorów specjalistów. Natomiast co do pewnej ilości osób, które nie mają odpowiedniego przygotowania i nie rokują nadziei na podniesienie swych kwalifikacji poprzez zdobycie odpowiedniego poziomu wykształcenia, trzeba stosować politykę wymiany kadr i przyjmować na ich miejsce pracowników o pełnych kwalifikacjach.

Znaczna część pracowników kulturalno-wychowawczych aktualnie zatrudnionych podnosi swe kwalifikacje poprzez kształcenie na poziomie wyższym, półwyższym, średnim oraz na kursach kwalifikacyjnych /por. tabela 3./.

Najliczniejszą grupę osób podnoszących swe kwalifikacje zawodowe stanowią pracownicy domów kultury oraz placówek zakładowych i spółdzielczych. Jest to zrozumiałe z tego względu, że mają oni już obecnie wykształcenie średnie lub na poziomie studium, czyli spełniają warunki podstawowe, od których zależy możliwość kształcenia się w trybie zaocznym. Ponadto te grupy pracowników są, już raczej w sposób trwały związane z wykonywanym zawodem, a podwyższenie kwalifikacji pozwoli im na dalsze awansowanie i wyższe uposażenie. W placówkach innych typów, w których płynność kadr jest znacznie

Tabela 3.

Wykształcenie	Ilość pracowników pogłębiających kwalifikacje zawodowe		
	WDK, filie, WDK, poradnia pracy k.o.	Placówki zakładowe i spółdzielcze	Inne
wyższe	16	7	2
na poziomie studium	13	10	3
średnie	2	20	3
kursy kwalifikacyjne II stopnia	7	8	-
Razem :	38	45	8

większa i poziom wykształcenia niższy jest bardzo mało osób podejmujących trud dalszego kształcenia. Korzystnym zjawiskiem ostatnich lat jest zgłaszanie się pracowników gminnych ośrodków kultury oraz niektórych klubów do Państwowego Zaocznego Studium Oświaty i Kultury Dorosłych i zdobywanie tam przygotowania średniego specjalistycznego.

2. Formy kształcenia kadr kulturalno-oświatowych w województwie bydgoskim

Od 1963 roku istnieje w województwie bydgoskim Ośrodek Dydaktyczny Państwowego Zaocznego Studium Oświaty i Kultury, który umożliwia czynnym zawodowo pracownikom kultury zdobycie kwalifikacji na poziomie średnim. Jest to studium pomaturalne /do roku 1976 traktowane było jako półwyższe na równi ze Studium Nauczycielskim/, nauka w nim trwa 5 semestrów. Dotychczas ukończyło Studium ponad 350 osób, z czego większość pozostała w resorcie kultury, a kilkudziesięciu absolwentów podjęło dalsze studia magisterskie. Ostatnie zmiany programowe wprowadziły obok przedmiotów teoretycznych z zakresu psychologii, socjologii, polityki kultural-

nej i nauk politycznych, metodyki i organizacji pracy kulturalno-wychowawczej, literatury, filmu, plastyki, teatru, muzyki i innych dyscyplin, także cykl zajęć praktycznych, co postulowane było przez wykładowców i słuchaczy. Tak więc obecny program uznać trzeba za ciekawy i pożyteczny oraz dający dobre przygotowanie zawodowe osobom już pracującym w placówkach kultury. Wykładowcami Studium są w znacznej części pracownicy naukowo-dydaktyczni Wyższej Szkoły Pedagogicznej. Aktualnie na I roku Studium kształci się 58 osób, a na II roku 50 słuchaczy.

Od czterech lat kształceniem kadr dla kultury na studiach magisterskich dziennych i zaocznych zajmuje się Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Bydgoszczy. Aktualnie na studiach dziennych pedagogicznych w zakresie pracy kulturalno-oświatowej kształci się ok. 240 studentów.

W roku bieżącym pierwsi absolwenci w liczbie około 80 osób ukończą uczelnię i podejmą pracę w placówkach kulturalnych różnych typów na terenie województw: bydgoskiego, toruńskiego, włocławskiego, pilskiego i innych. Pomimo nie najlepszego jeszcze programu studiów pedagogicznych przygotowujących do pracy w resorcie kultury, tegoroczne pierwsze praktyki dyplomowe studentów, przeprowadzone w placówkach kulturalno-wychowawczych, wykazały ich przydatność do zawodu. Zapotrzebowanie na absolwentów jest duże, niestety brakuje wolnych etatów w domach kultury, gdzie w zasadzie młodzi ludzie po studiach powinni odbywać staże. Według przeprowadzonego sondażu na terenie województwa bydgoskiego jest aktualnie 19 wolnych miejsc pracy, głównie w placówkach wiejskich, ani jednego natomiast etatu nie posiadają domy kultury.

Zaledwie w 2 wypadkach gwarantuje się mieszkanie, w 5 natomiast samodzielny pokój. W pozostałych 9 miejscowościach nie przewiduje się żadnego miejsca zakwaterowania. Jest to sygnał niepokojący, bowiem absolwenci WSP, którym w innych województwach zaproponuje się korzystniejsze warunki pracy i mieszkania, tam z pewnością podejmą pracę i sytuacja w zakresie pozyskania dla kultury kadr w pełni przygotowanych nie poprawi się w najbliższym czasie. Konieczne jest podjęcie sta-

rań o poprawę tego stanu rzeczy.

Na pedagogicznych studiach zaocznych w zakresie pracy kulturalno-oświatowej kształci się obecnie w bydgoskiej WSP około 200 osób, przy czym 20% studentów stanowią pracownicy placówek kulturalnych, instytucji i stowarzyszeń z terenu województwa bydgoskiego kierowani przez Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego. Pierwsza grupa absolwentów kończy studia w roku bieżącym. Kilka osób z terenu województwa kształci się na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Jedna osoba kończy studia na WSP w Opolu, a kilkanaście osób studiuje na WSP w Bydgoszczy jako eksterniści.

Kształcenie instruktorów specjalistycznych odbywa się głównie na kursach kwalifikacyjnych prowadzonych bądź przez Centralny Ośrodek Metodyki Upowszechnienia Kultury w Warszawie, bądź przez wojewódzkie domy kultury. W kursach COK-u trwających 3-4 lata w zależności od specjalności i dających przygotowanie specjalistyczne wyższe nie bierze aktualnie udziału nikt z terenu województwa bydgoskiego.

Natomiast Wojewódzki Dom Kultury w Bydgoszczy w roku 1976 uruchomił 2 międzywojewódzkie kursy kwalifikacyjne II stopnia wg programu centralnego; kurs dla instruktorów tańca towarzyskiego i ludowego, w którym bierze udział 30 osób, oraz kurs z zakresu fotografii i filmu /18 osób/. Kursy są w całości finansowane przez Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego, przy czym koszt uczestnictwa dla instruktorów z innych województw ponoszą odpowiednie urzędy wojewódzkie. Cykl szkoleniowy zakończy się w roku 1978,

Zgodnie z porozumieniem z Wojewódzkim Domem Kultury w Toruniu w roku 1975 placówka ta ma być organizatorem międzywojewódzkich kursów kwalifikacyjnych w zakresie teatru i muzyki i instruktorzy z województwa bydgoskiego będą na nich zdobywać potrzebne kwalifikacje. Do tego czasu kursy te nie zostały jeszcze zorganizowane.

3. Formy dokształcania pracowników k.o. i aktywu społecznego w województwie bydgoskim

Pracowników czynnych zawodowo w kulturze dokształca Wojewódzki Dom Kultury w Bydgoszczy uwzględniając stanowiska zawodowe i staż pracy. Do najważniejszych form doskonalenia zawodowego należy zaliczyć:

1. Cykliczne doskonalenie zawodowe dla kierowniczej kadry placówek wiejskich realizowane w II rejonach. Cykl składa się z 5 zajęć dwudniowych. W roku 1977 realizowany był temat: "Wychowanie przez sztukę".
2. Pogłębianie wiedzy kadry kierowniczej filii WDK, GOK i wyżej zorganizowanych placówek nt.:
 - koordynacja i współdziałanie w systemie placówek kulturalno-wychowawczych,
 - funkcje gminnego ośrodka kultury w środowisku,
 - organizacje form doskonalenia i przysposobienia zawodowego.
3. Specjalistyczne seminaria doskonalące instruktorów amatorskiego ruchu artystycznego w ramach działalności Wojewódzkiego Klubu Instruktora - 3 spotkania dwudniowe w każdej sekcji.
4. Formy praktyk zawodowych dla nowo zaangażowanych pracowników:
 - instruktorów regionalnych domów kultury,
 - dyrektorów GOK i wiejskich domów kultury.

Ponadto WZSR, WZSM oraz RSW "Prasa-Książka-Ruch" korzystając z pomocy WDK realizują:

- kurs kwalifikacyjny dla gospodarzy klubów "Rolnika",
- kurs dla kierowniczej kadry i instruktorów placówek pionu spółdzielczości mieszkaniowej,
- jednodniowe szkolenie dla gospodarzy klubów wiejskich.

W roku bieżącym zostanie wprowadzona forma korespondencyjna opierająca się na konstulacjach prowadzonych przez WDK, mająca na celu doskonalenie zawodowe kierowników klubów wiejskich prowadzonych przez RSW "Prasa-Książka-Ruch" i WZSR.

Aktyw społeczny pogłębia wiedzę na temat form i metod działania w środowisku w ramach cyklu realizowanych przez filie WDK trzech dwudniowych zajęć oraz podczas seminariów specjalistycznych, jak np. na jednodniowym spotkaniu pt. "Formy i metody pracy w Klubach Seniora".

4. Stan zatrudnienia i wykształcenie pracowników bibliotek

Podobnie jak w grupie pracowników kulturalno-oświatowych wykształcenie bibliotekarzy jest zróżnicowane. Najlepiej przygotowaną kadrę posiadają wojewódzka i rejonowe biblioteki, najgorzej - gminne biblioteki publiczne. Blisko 40% osób posiada tylko wykształcenie średnie ogólnokształcące, a 30% zaledwie podstawowe. Część tej ostatniej grupy to długoletni pracownicy ze stażem ponad 15-letnim i dużym doświadczeniem zawodowym. Z uwagi na wiek nie podlegają oni obowiązkowi uzupełniania wykształcenia. Aktualny stan przygotowania zawodowego bibliotekarzy województwa bydgoskiego ilustruje tabela 4.

Tabela 4.

Wyszczególnienie	Ogółem	Poziom wykształcenia bibliotekarzy						
		podstawowe	średnie ogólno-kształcące	średnie zawodowe	studium bibliotekar-skie	wyższe w tym:		
						ogólne	bi-bliotekar-skie	studia pody-plo-mowe
pracownicy podstawowej działalności -ogółem	477	112	179	133	11	42	8	1
pełnozatrudnieni								
miasto	166	14	48	75	7	22	4	1
wieś	120	27	28	56	4	5	4	-
razem	286	41	76	131	11	27	8	1
niepełnozatrudnieni								
miasto	51	8	32	2	-	9	-	-
wieś	140	63	71	-	-	6	-	-
razem	191	71	103	2	-	15	-	-

Zwrócić należy uwagę na fakt, że pracownicy pełnozatrudnieni, etatowi, posiadają odpowiednie przygotowanie do pracy bibliotekarskiej, tylko 15% legitymuje się wykształceniem podstawowym, lecz jednocześnie długim stażem pracy. Znacznie gorzej przedstawia się sytuacja w grupie pracowników niepełnozatrudnionych. Na 191 osób zatrudnionych ryczałtowo aż 37% osób posiada wykształcenie podstawowe, a 53% tylko średnie ogólnokształcące, o ile zatem w pierwszej grupie konieczne jest podwyższenie wykształcenia na poziomie wyższym bibliotekarskim, to w drugiej - na poziomie średnim specjalistycznym.

5. F o r m y k s z t a ł c e n i a i d o s k o n a l e - n i a z a w o d o w e g o b i b l i o t e k a r z y w w o j e w ó d z t w i e b y d g o s k i m

Na terenie województwa bydgoskiego istnieją możliwości zdobycia średnich i wyższych kwalifikacji bibliotekarskich dla pracujących bibliotekarzy systemem zaocznym.

Na poziomie średnim kształcić się można w Policealnym Studium Bibliotekarskim Zaocznym, będącym filią Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy w Warszawie. Studium działa przy WSP w Bydgoszczy i jego wykładowcami są w większości pracownicy naukowo dydaktyczni tej uczelni. Aktualnie w ten sposób zdobywa kwalifikacje 27 bibliotekarzy z terenu województwa bydgoskiego.

Na poziomie wyższym od czterech lat kształcą kadry bibliotekarskie Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Bydgoszczy na kierunku bibliotekoznawstwa i informacji naukowej. Kilka osób z województwa studiuje na podobnym kierunku na UMK w Toruniu, jedna osoba na Studium Podyplomowym Bibliotekoznawstwa w Poznaniu. Zamieszczona poniżej tabela ilustruje zagadnienia podwyższania kwalifikacji przez bibliotekarzy województwa bydgoskiego. Obok niżej wymienionych form kształcenia bibliotekarze mogą podnosić swe kwalifikacje w Państwowym Ośrodku Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie. Ośrodek ten prowadzi roczne kursy pomaturalne dla osób, które chcą zdobyć przygotowanie do zawodu bibliotekarza, a ponadto szereg różnego

Tabela 5.

Wyszczególnienie	Ogółem	Poziom wykształcenia				
		Średnie ogólnokształcące	Średnie zawodowe	wyższe w tym:		
				ogólne	bibliotekarskie	studia poddyplomowe
Dokształcający się wg typów szkół ogółem	74	14	27	33	26	1
UAM w Poznaniu	1	-	-	1	-	1
UMK w Toruniu	5	-	-	5	4	-
WSP w Bydgoszczy	27	-	-	27	22	-
Policealne Studium Bibliotekarskie w Bydgoszczy	27	-	27	-	-	-
Licea ogólnokształcące zaoczne	14	14	-	-	-	-

typu kursów kwalifikacyjnych I i II stopnia. Są to kursy dla bibliotekarzy bibliotek szpitalnych dla instruktorów bibliotek dziecięcych, dla instruktorów bibliotek wojewódzkich, rejonowych, kierowników działów gromadzenia, opracowywania i selekcji księgozbiorów, kursy informacyjno-bibliograficzne i inne. W ciągu ostatnich 2 lat tego typu kursy specjalistyczne ukończyło 21 osób z województwa bydgoskiego.

Podstawową formą doskonalenia zawodowego bibliotekarzy są seminaria prowadzone przez Wojewódzką Bibliotekę Publiczną w Bydgoszczy dla dyrektorów bibliotek rejonowych oraz instruktorów tych placówek, a także dla pracowników bibliotek związkowych.

WBP prowadzi także systematyczne szkolenie dla bibliotekarzy bibliotek dziecięcych oraz dla kierowników bibliotek gminnych, filii i punktów bibliotecznych. WBP oraz biblioteki rejonowe prowadzą także wewnętrzne szkolenia swych pracowników.

6. Potrzeby w zakresie kwalifikowanych kadr dla placówek kulturalno-oświatowych i bibliotek

Potrzeby w zakresie kwalifikowanych kadr placówek kulturalno-oświatowych i bibliotek sformułowane zostały w "Głównych kierunkach rozwoju kultury w woj. bydgoskim do roku 1990" i przedstawiają się następująco:

Tabela 6.

Rodzaj pracowników	Ilość kwalifikowanych pracowników k.o.		
	ogółem	do 1980	do 1990
Pełnozatrudnieni	424	225	199
w tym:			
z wykształceniem wyższym	150	75	75
" średnim	294	170	124
Niepełnozatrudnieni	180	77	103
w tym:			
z wykształceniem wyższym	9	3	6
" średnim	171	74	97

W celu zapewnienia dopływu kadr kwalifikowanych konieczne będzie wprowadzenie systemu stypendiów fundowanych oraz nasilenie działań zmierzających do zabezpieczenia warunków bytowych dla absolwentów wyższych uczelni kształcących kadry dla kultury.

Tabela 7.

Rodzaj specjalności pracownika w zależności od charakteru placówki	Ogółem	Poziom wykształcenia			
		wyższe	średnie specjalistyczne	wyższe	średnie specjalistyczne
		1980		1990	
Organizator działalności k.o.	165	45	20	70	30
w tym: dla GOK	30				
Instruktorów ds. oświatowych	112	31	15	46	20
w tym: dla GOK	35				
Instruktor ds. artystycznych	143	23	20	50	50
w tym: dla GOK	40				

LA FORMATION DES CADRES QUALIFIÉS POUR LES CENTRES DE LA CULTURE ET DE L'INSTRUCTION PUBLIQUE DANS LE REGION DU VOJEWODIE DE BYDGOSZCZ

Résumé

L'article concerne les problèmes liés à la formation et perfectionnement professionnel des animateurs dans le domaine de la culture et éducation aussi que les bibliothécaires dans le région du Vojevodie /Departament/ de Bydgoszcz. Le niveau de l'éducation des cadres actuels n'est pas satisfaisant. Dans les maisons de culture d'État, dans les centres culturels des grands établissements et dans les coopératives d'habitation et aussi dans les bibliothèques existantes dans les grandes villes, les animateurs sont préparés au travail sur un niveau de l'école secondaire ou de l'haute école. La plupart des personnes qui travaillent dans les diverses institutions de village, n'a pas l'éducation de spécialisation, l'éducation de ce groupe est

est très difficile à cause d'une grande fluctuation des cadres. L'École Normale Supérieure à Bydgoszcz est chargée de la formation sur le niveau haut des cadres des animateurs et bibliothécaires /le système normal et par correspondance/. Sur le niveau d'école secondaire, des animateurs sont préparés dans le Centre Régional d'État pour d'Études et de la Culture et Instruction pour les Adultes. La formation des cadres pour les bibliothèques est faite dans le Centre de la Formation Permanente des Bibliothécaires à Varsovie, filiale à Bydgoszcz.

Dans l'article on a présenté aussi l'augmentation nécessaire de la nombre des animateurs prévue dans le programme du développement de la culture jusqu'à 1990.

DIE VORBEREITUNG DER SPEZIALISTEN FÜR ZENTERN DER KULTUR UND AUSBILDUNGSWESEN

Zusammenfassung

Es wurden Probleme die mit der Ausbildung und Fortbildung der Angestellten in Kultur und Erziehungswesen und auch der Bibliothekaren besprochen. Das Ausbildungsniveau der jetzigen Belegschaft ist unzufriedenstellend.

In den städtlichen Kulturhäusern in der grösseren Kulturzentern in der Industrie und der Genossenschaften, und auch in den Bibliotheken der grösseren Städten, die Besatzung hat die Ausbildung von Mittel oder Hochschulen. Die meisten Personen die Fachausbildung nicht erreicht haben, befinden sich in den Zentren die in Gemeinden erstellt sind. Die Fortbildung dieser Gruppe ist durch ihre grosse Fluktuation erschwert.

Die Ausbildung der Angestellten in Tages und Fernstudien für Kultur und Erziehungswesen sowie auch der Bibliothekaren hat die Lehrerhochschule in Bydgoszcz übernommen. Der Städtliche Zenter für Fernausbildung und Studien der Erziehung und Kultur für Erwachsenen hat die Ausbildung in Mittelschulenniveau für Kulturhäuser und Kluben übernommen. Die Bibliothekerausbildung findet in den Zentrum für Stetige Ausbildung in Warszawa, filiale in Bydgoszcz statt. Die Fortbildung der jetzigen Belegschaft führt das Kulturhaus Der Wojewodschaft in Bydgoszcz und die Volksbücherei der Wojewodschaft. Es werden unterschiedliche Ausbildungsformen verwendet. In den Artikel hat man auch den Bedarf auf qualifizierte Kräfte der aus den Programm der Entwicklung der Kultur bis zum 1990 hervorgeht, zusammengestellt.